

Popularitatea de care s-a bucurat Andreev se datorează, dincolo de corespundențele spirituale ale unei generații frământate și pline de angoasă, și faptului că el este și rămîne un scriitor care aduce în creația sa drame omenești într-o manieră personală, autentic rusească.

Andreev este legat prin mii de fibre de sufletul rusesc, de generoasa sa aspirație spre libertate, de pledoaria caldă, zguduitoare pentru cei în suferință, pe care a făcut-o marea literatură rusă a veacului al XIX-lea.

O imagine a lui Andreev ca aceea dată de criticii americani George Freedly și John A. Reeves, care văd în el pe „unul din primii simbolști ai teatrului rus, puternic influențat de Maeterlinck”... cu opere ca *Viața omului*, puternic influențată de Poe și misterele sale... sau *Femeile sabine*, o comedie de tip Shaw¹, nu-i explică nici personalitatea și nici sensurile răspîndirii operei sale.

Dacă se pot descoperi similitudini cu creația unor scriitori europeni, sau chiar influențe, Andreev nu poate fi înțeles decît în contextul vieții culturale și spirituale din Rusia epocii lui. Poziția critică față de burghezie o datorează Andreev în mare măsură prieteniei cu Gorki, pe care el însuși îl numea „vestitor al furtunii”. „Tu nu vestești numai furtuna, ci o aduci cu tine”², spunea Andreev omului care i-a îndrumat în mare măsură începutul artistic. „În numărul de Paști al revistei moscovite „Curier” se află povestirea *Bagramont și Haraska* a lui Leonid Andreev — căutați să-l aveți în vedere pe acest Leonid. Frumos îi mai este sufletul!”³ — scria Gorki lui Mioliubov, editorul revistei „Jurnalul pentru toți”, cu prilejul debutului lui Andreev.

De marele Gorki l-a apropiat nu numai o simplă prietenie, ci și interesul sincer față de problemele sociale și dorința de a găsi rezolvările acestora. Nu a avut capacitatea de a le înțelege, și nici tăria de a fi alături de revoluție, din pricina contradicțiilor care îi măcinau spiritul, din cauza mediului mic-burghez oscilant în care s-a format și a ideilor reacționare și confuze care au prins ușor rădăcini în spiritul său. „El a simpatizat sincer pe muncitor, dar în același timp a fost departe de el” — spune Serafimovici, încercînd să descifreze cauza limitelor lui ideologice. „Nu s-a întîlnit cu el, nu a cunoscut existența, cultura, ideile sociale ale proletariatului... Iată de ce l-a înfățișat pe muncitor ca pe un primitiv”⁴.

Leonid Andreev a fost apropiat de spiritul dostoevskian. Același protest anarhic față de oraș, aceeași ură față de lumea burgheză care distruge sufletul. Nevropații, schizofrenicii, alcoolicii și prostituatele lui Leonid Andreev au în fond o mare legătură cu lumea personajelor dostoevskiene. Cu singura deosebire că la marele romancier, tragedia umană era mai palpabilă și mai dramatică, prin eroii care cunoșteau mizeria morală pînă la ultimele ei limite în timp ce la Andreev, pasiunea pentru psihologia bolnavă sărăcește filonul compasiunii umane și „cazurile” nu mai au valoarea de largă generalizare filozofică pe care o aveau la Dostoievski. Cu toate acestea, înrudirea spirituală

¹ George Freedly & John A. Reeves, *A history of the Theatre*, New York, ed. XI, 1958, p. 408—409.

² După V. Desnițki, *A. M. Горький*, Moscova 1959, p. 2244.

³ M. Gorki, *Собрание сочинений*, în 30 volume, vol. 38, Moscova, 1954, p. 22.

⁴ A.S. Serafimovici, *Сборник неопубликованных произведений*, Moscova, 1958, p. 408.